

Львів місто наших героїв

путівник

ЛЬВІВ
МІСТО
НАШИХ
ГЕРОЇВ

Карта бойових дій листопада 1918 року у Львові

Дмитро Вітовський (1887 - 1919)

Дмитро Вітовський (1887–1919)

Народився у селянській родині в с. Медуха під Галичем. Як провідник студентської молоді брав участь у боротьбі за створення українського університету у Львові. Організував втечу з в'язниці Мирослава Січинського, який на знак протесту проти антиукраїнської політики влади у квітні 1908 р. застрелив намісника Галичини графа Андрея Потоцького. Від 1914 р. Д. Вітовський був ідеологічним провідником Українських Січових Стрільців, командував сотнею, а згодом куренею. 1918 р. очолив Листопадовий Чин. Отримав звання полковника, був першим Державним секретарем військових справ уряду ЗУНР. Загинув в авіакатастрофі, повертаючись із Паризької мирної конференції. Перепохований у Львові на Личаківському цвинтарі.

На вшанування Дмитра Вітовського в стіну колишньої "Народної гостиниці" (тепер вул. Т. Костюшка, 1) вмуровано бронзову меморіальну таблицю (скульптор Л. Яремчук)

"НАРОДНИЙ ДІМ" (вул. Театральна, 22)

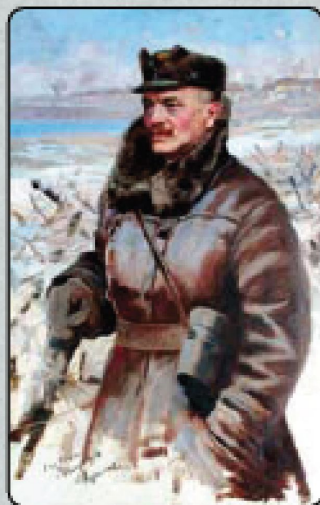
У листопаді 1848 р. під час заворушень у Львові згорів старий будинок Львівського університету. Упродовж 1851–1862 рр. на його місці за проектом Вільгельма Шмідта і Сильвестра Гавришкевича збудовано "Народний Дім". Будівництво вели коштом та зусиллями галицьких українців. "Народний Дім" став осідком низки українських культурно-просвітніх установ, а також Академічної гімназії. Довгий час аттик будівлі прикрашав український герб Галицької Русі – лев, що спирається на скелю. У листопаді 1918 р. "Народний Дім" став осідком Української Генеральної Команди українського війська. На честь цих подій у стіну будинку від вул. Театральної вмуровано меморіальну таблицю.

Народний Дім – центр повстання

У 1990 р. на стіні "Народного Дому" встановлено меморіальну таблицю (скульптор Г. Чернанко). Вміщений на таблиці напис повідомляє, що 1 листопада 1918 р. тут було проголошено Західно-Українську Народну Республіку. Насправді це сталося 13 листопада в будинку Галицького намісництва (тепер вул. В. Винниченка, 18)

Першим начальником штабу українських військових у "Народному Домі" став Сень Горук. Його портрет 1917 р. намалював Осип Курилас.

Відзнака Українських Січових Стрільців, яку носили на бічній стороні кашкета. Українські Січові Стрільці відіграли велику роль під час листопадових боїв 1918 р. у Львові

Людомир Огоновський – герой Листопадового Чину

Людомир Огоновський (1891–1955)

Народився в Нижнєві, повіт Товмач. Закінчив гімназію у Львові та юридичний факультет Львівського університету. Мобілізований до австрійського війська 1914 р., воював на різних фронтах. Через поранення був визнаний нездатним до фронтової служби й призначений на службу до жандармерії у Львові. Був серед засновників Центрального Військового Комітету. В Українській Галицькій Армії командував польовою жандармерією при Третьому корпусі УГА. У міжвоєнний період працював у товаристві "Сокол-Батько" та "Народна торгівля", був членом Української Військової Організації. Під час німецької окупації Львова служив у поліції, був поліційним комендантом міста. Від 1944 – у дивізії "Галичина", із якою дістався на Захід. Помер на еміграції.

Казарні поліції (вул. Городоцька, 26)

Комплекс казарень поліції та прилеглого з боку вул. Академіка Кучера, 7, слідчого арешту збудовано 1903–1904 рр. за проектом архітектора Артура Шлесна. У міжвоєнний час разом із в'язницею "Бригідки" (вул. Городоцька, 18–20) ці будівлі tworили своєрідний репресивний комплекс, через який пройшли чимало борців за волю України. У листопаді 1918 р. казарми поліції були одним із важливих пунктів, контроль над якими встановили українські військові

У ніч проти 1 листопада 1918 р. останній австрійський намісник Галичини Карл Гуйн був інтернований українськими військовими в будинку Галицького намісництва (тепер вул. В. Винниченка, 18)

Австрійська військова комендатура (тепер пл. Соборна, 6)

Бої у Львові

Четар УСС Василь Клим

Стрелець УГА
Реконструкція 2009 р.

Будинок школи і
м. Ш. Конарського
(тепер СШ № 55,
вул. С.Бандери, 91)
восени 1918 р.
використовували в якості
казарми солдати угорського
штурмового батальйону. Згодом
угорці розійшлися й будинок без
бою захопили польські сили

КАСАРНЯ ФЕРДИНАНДА: ТВЕРДИНЯ СИНА КАМЕНЯРА

Петро Франко (1890–1941)

Народився у Львові. Син Івана Франка. Хімік і педагог, автор підручника пластових ігор і руханки. 1914 р. вступив до легіону Українських Січових Стрільців, під час Першої світової війни закінчив авіашколу, служив в австрійському військовому летунстві. Від 16 до 21 листопада 1918 р. керував обороною касарні Фердинанда. Згодом П. Франко став організатором і першим референтом летунства при Державному Секретаріаті військових справ ЗУНР. У 1930-ті рр. виїхав до Радянської України. Був депутатом Верховної Ради УРСР, працював у Харкові. Повернувся до Львова 1939 р., очолив меморіальний музей свого батька. Загинув за нез'ясованих обставин під час відступу радянських військ зі Львова.

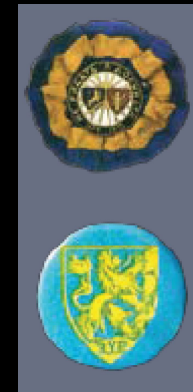
Касарня Фердинанда

(вул. Городоцька, 40)

Австрійська влада 1839 р. розпочала будівництво комплексу для 30-го полку піхоти, названого на честь цесаря Фердинанда (1835–1848). Роботи закінчено 1841 р. Відтоді будівлю використовували за прямим призначенням. У касарні почергово розташовувались австрійські, польські, німецькі, радянські військові. Тепер комплекс належить Збройним силам України.

Хід військових дій 5-6 листопада 1918 рік

Роман Купчинський – герой УСС

Роман Купчинський (1894–1976)

Талановитий український поет, прозаїк, журналіст, композитор, громадський діяч і старшина українського війська. Походив із священничої родини. Дитинство минуло в с. Кадлубиська Бродівського повіту на Львівщині. Чемпіон Галичини з легкої атлетики. Навчався у Львівському університеті та Греко-католицькій духовній семінарії. Автор слів і мелодій 84 пісень — патріотичних, ліричних, жартівливих, маршових (“Ой там при долині”, “Заквітчали дівчатонька”, “Як з Бережан до Кадри”, “Пиймо, друзі”, “Ірчик” та ін.). Автор роману-трилогії зі стрілецького життя “Заметіль” (1928–1933). Співзасновник видавничої кооперативи “Червона Калина”, голова Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка у Львові. Помер на еміграції у США.

Гвинтівка системи Манлікера М.95, якою були озброєні українські стрільці під час листопадних боїв 1918 р. у Львові

Будинок на вул. Ярослава Мудрого, 8, в якому 9 листопада 1918 р. оборонялися стрільці хорунжого Билинського (архівне фото – вгорі, сучасне фото – внизу)

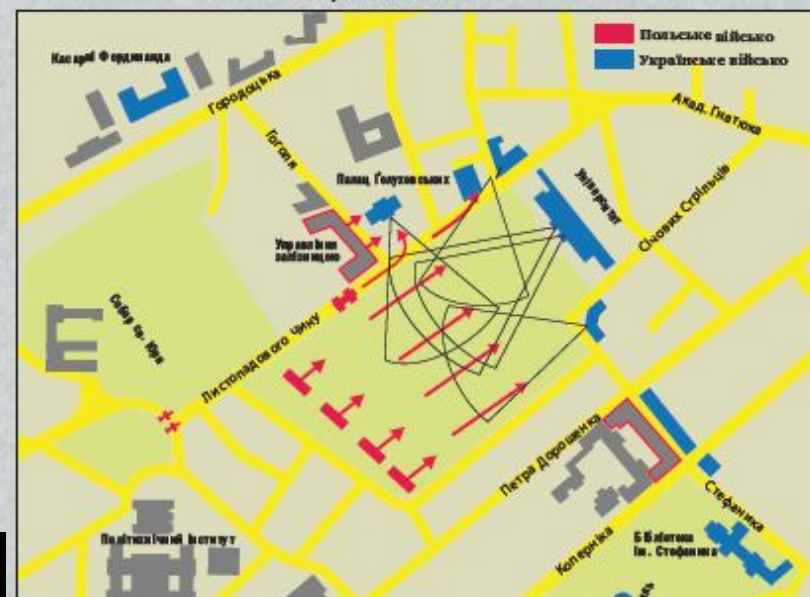
ПАЛАЦ ГОЛУХОВСЬКИХ: ПОЛЮВАННЯ НА “ЗАЛІЗНОГО ЗВІРА”

Дирекція залізниць (вул. Гоголя, 1–3)
Монументальна чотириповерхова споруда у стилі модернізованого класицизму збудована 1912–1913 рр. за проектом архітектора Збігнева Брочвича Левинського. Призначена для залізничної адміністрації частина будівлі об'єднана в єдиний комплекс із житловими будинками для залізничників. Сьогодні будівля слугує осідком управління Львівської залізниці.

Палац Голуховських (вул. Листопадового Чину, 16)
Збудований 1865 р. у стилі неоренесансу за проектом архітектора Карла Омана, палац слугував резиденцією цісарсько-королівського намісника Галичини графа Агенора Голуховського. Тепер у палаці діє Діагностичний центр клінічної лікарні Львівської залізниці.

ГАЛИЦЬКИЙ КРАЙОВИЙ СЕЙМ: АТАКА КАШОВАРІВ

Ілля Цьокан (1887–1940)

Родом із села Сторонибаби Золочівського повіту. Закінчив юридичний факультет Львівського університету. Харчевий старшина Легіону Українських Січових Стрільців, згодом начальний інтендант Української Галицької Армії. У міжвоєнний період переїхав на радянську Україну, де був репресований. Помер на засланні у Семипалатинську в Казахстані.

Гвинтівка системи Манліхера М.95, якою були озброєні українські стрільці під час листопадних боїв 1918 р. у Львові

Будівля Галицького Крайового Сейму
(вул. Університетська, 1)

Осідок крайового парламенту збудовано упродовж 1877–1881 рр. за проектом Юліуша Гоцбергера в стилі віденського неоренесансу. Вгорі центральну частину фасаду прикрашають алегоричні скульптури “Галичини”, “Вісли” (ліворуч) та “Дністра” (праворуч), а біля входу – “Освіти” (ліворуч) і “Праці” (праворуч). На верхній частині ризаліту встановлено зображення жіночих фігур, які символізують “Любов”, “Віру”, “Правду” та “Справедливість”. Тепер це головний корпус Львівського Національного університету імені Івана Франка. На фасаді будинку вміщено латинський девіз навчального закладу: “Освічені громадяни є окрасою держави”.

**ВУЛИЦЯ ДОРОШЕНКА.
БУДИНОК Ч. 40:
“ЩО ТО Є СУСІДСЬКА ВІЙНА”**

“Сидір пішов захищати своє місто першого ж дня просто з базару. Вирушив з кількома друзями-поляками. Біля Головної пошти вони розійшлися. Ті пішли до “львівських орлят”, а він – до Вітовського... Вдень пострілювали один в одного, вечорами ходили в гості”.

На деякій віддалі від позамиканих брам були влаштовані барикади з вугільних скринь, меблів, матраців та інших підручних матеріалів. Вони слугували надійним захистом від вкинутих з вулиці гранат, часті вибухи яких повисаджували всі шибки у будинках. На суміжних стінах, які відокремлювали ворожі сторони, вояки певним способом надщерблювали тиньк, за станом якого ретельно стежили.

ГОЛОВНА ПОШТА: КОЛИ ЗАСОБИ НЕ ВИПРАВДОВУЮТЬ МЕТИ

Павло Лиськевич (1891–1918)

Родом із м. Ярослава (тепер на території Польщі). Студент Львівської Політехніки. Під час Першої світової війни – старшина артилерії австрійської армії. У вересні 1918 р. прибув до Львова, щоб здати дипломні іспити. Одним із перших зголосився до служби в українському війську, призначений командантом Головної пошти. Загинув під час спроби відбити у ворога згарища цієї будівлі. Похований на Личаківському цвинтарі.

Головна пошта (вул. Ю. Словацького, 3)

Первісна споруда, збудована 1887–1889 рр., згоріла під час листопадових боїв 1918 р. У 1923 р. її відновлено за проектом архітектора Євгена Червінського у стилі модернізованої класики.

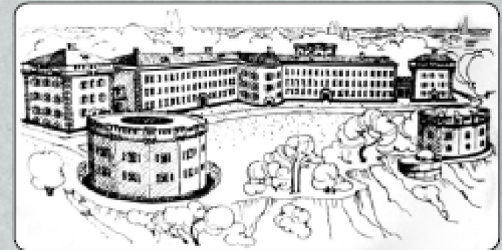
Пошта, телефон і телеграф традиційно перебувають у переліку пріоритетних об'єктів, якими повсталі повинні заволодіти для захоплення влади. У Львові в листопаді 1918 р. усі ці об'єкти були розташовані в одній будівлі Головної пошти (вул. Ю. Словацького, 3). Згідно з планом сотника Д. Вітовського цей стратегічний комунікаційний вузол мали опанувати два десятки вояків-українців.

ЦИТАДЕЛЬ: ФОРТЕЦЕЮ ТВОРИТЬ НЕ МУР, А ДУХ ЇЇ ОБОРОНЦІВ

Богдан Білінкевич (1893–1963)

Родом із Коломиїщини. Студіював у Віденській торговій академії. 1915 р. покликаний до австрійської армії як старшина. У листопаді 1918 р. зголосився до українського війська, з яким пройшов усі перипетії визвольної боротьби. Закінчив юридичні студії в Чехословаччині. У міжвоєнний період зазнав переслідувань польської влади. Від 1940 на еміграції в Німеччині. Загинув унаслідок нещасного випадку.

Цитадель

Комплекс оборонних споруд, збудований упродовж 1850–1854 рр. за участю архітекторів Алоїза Вондрашки та Христофора Рессига. Складається із триповерхового V-подібного корпусу, оточеного чотирма окремими полігональними вежами. Комплекс був призначений для позицій артилерії, але практично його використовували як казарми. До 1914 р. тут розташовувався 30-й полк піхоти, який пішовся неофіційною назвою “львівських дітей”.

Цитадель

Комплекс оборонних споруд, збудований упродовж 1850–1854 рр. за участю архітекторів Алоїза Вондрашки та Христофора Рессига. Складається із триповерхового V-подібного корпусу, оточеного чотирма окремими полігональними вежами. Комплекс був призначений для позицій артилерії, але практично його використовували як казарми. До 1914 р. тут розташовувався 30-й полк піхоти, який пішовся неофіційною назвою “львівських дітей”.

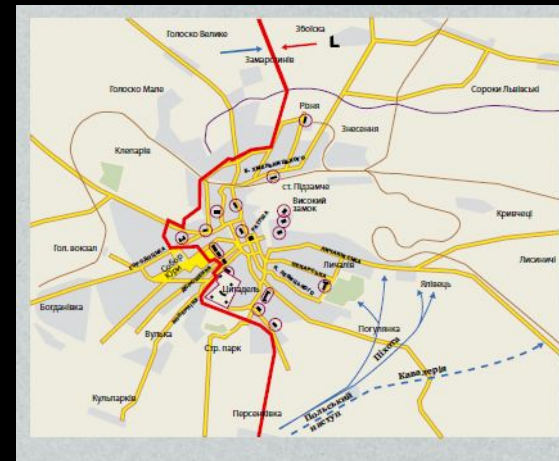

Австрійська польова гармата М05/08. Дві гармати такого типу у листопаді 1918 р. були розташовані на Цитаделі. Обслуговували їх українські гармаші під командуванням поручника М. Кречківського

Боротьба за Цитадель

- Вранці першого листопада 1918 р. чималий простір Цитаделі, в якій у мирний час розташовувався полк піхоти, контролювали лише 17 старших віком вояків на чолі з поручником Богданом Білинкевичем. Цієї кількості не вистачало навіть для того, щоб налагодити регулярну зміну варти. Наприклад, чималеньку південно-східну вежу охороняв
- тільки один підстаршина, якого змінили щойно після 14 годин варти, а оборону південнозахідної довелося довірити невеликій групі вояків неукраїнців. Наступного дня польський загін захопив трамвайне депо на початку сучасної вул. Са-харова, звідки надвечір дістався до південно-
- західної вежі. Самої лише появи озброєних поляків вистачило, щоб чужинецька залогарозбіглася навсебіч. Ситуацію врятував по-
- ручник Тимотей Гумовський, який, відкривши вогонь із кулемета, змусив поляків відступити. У ході цієї сутички польська сторона втратила одного вояка убитим. Однак ситуація залишалася складною. Підмурами Цитаделі стояв ворог, чисельність загонів якого постійно зростала, а в оборонців
- катастрофічно не вистачало сил, щоб надійно контролювати всі підступи до фортеці. За таких обставин Начальна Команда українських військ могла щомиті сподіватися прикрої звістки про втрату позиції, що домінувала надцентром Львова.

Ваші дії незабутні...

3 Цитаделі відкривається чудовий вид на центральну частину Львова. На вершині ратушевої вежі гордо майорить над містом синьо-жовтий прапор. Проти ночі 1 листопада 1918 р. на наказ сотника Д. Вітовського його підняла група стрільців у складі Степана Паньківського, Миколи Коника, Льва Геця, Миколи Пачовського і Зенона Русина. Знайти уночі достатньо великий національний прапор виявилось непростим завданням. Якийсь час група блукала Ринком у пошуках матерії потрібних кольорів, аж поки сторож будинку "Народної торгівлі" (пл. Ринок, 36) не віддав їм великого прапора, що вивішували під час національних свят. О 6-й годині ранку цей стяг замайорів над містом.

У міжвоєнні роки цінна реліквія зберігалася в Національному музеї у Львові. У п'ятдесяті роки минулого століття в рамках боротьби з українським буржуазним націоналізмом прапор, як і багато інших безцінних експонатів часів визвольної боротьби, знищили комуністи.

Національний прапор повернувся на ратушеву вежу щойно 3 квітня 1990 року. Але це вже інша історія...